

מעריך משכונות

מאת: יאנוש קורצ'אק, כתבים ה', עמ' 104-100

תרגום: אורי אורלב

זה קרה באותה תקופה קצרה בחיני כשחיפשתי בכל מקום בלחט נושאים, ארועים וטיפוסים לספורים המדהימים שלי ולמחקרי הפסיכולוגיה המפוצצים שלי.

קבצו – טיפוס נהדר; שתגו – מקרה מענין להפליא; בעלים של מטבח זול ואולם האכל שלו – מסגרת מסקרנת להדהים.

באותו זמן השארתי בבית עבוט שעון מזכרת, טבעת לא פחות יקרה לי, מעיל שלא היה קשור בזיכרונות מיוחדים, והחלטתי לכתב ספור גאוני במיוחד על רקע היחסים בבית עבוט.

למזלי וכנראה גם למזלם של הקוראים, רק לעתים רחוקות הייתי מתחיל לכתב ספורים כאלה ובדרך-כלל לא סימתי אותם.

איך שלא יהיה, אני מוכר היום את הרשימות שנסארו לי מימי נעורי בכמה קופיקות לשורה...

בעל בית העבות היה זקן, עם שערות שיבה וקרחת, מקמט ותמיד מחיך ברוח טובה.

– אדוני היקר – פניתי אליו פעם – העסוק שלך צריך להיות משעמם להחריד וחדגוני. הוא לא מעניק לך שום הנאה מוסרית, שהרי בית עבוט נחשב עסק מן השפלים והבוזיים ביותר. אמר לי, אדוני, ברב טובך, איך זה קורה שאתה נראה כמו אדם שהוא שלם לגמרי עם חייו, שאף עבודתך הנחותה אתה מבצע בשלות נפש, בנחת, הייתי אומר אפילו בהתלהבות.

הוא חיך את חיכו הנעים והרגוע ואמר:

– אתה צודק, אדוני. אני מעריך מתוך יעוד, מעריך בחסד אלוהים; את העסוק שלי שאתה מכנה, אדוני, נחות, לא הייתי מחליף בשום עסוק אחר, לא הייתי מחליף אותו בכסא של שר. אתה מתפלא – נכון?

באמת השתוממתי למשמע דבריו.

– אתה טוען, אדוני, שבית משפון זוכה לדעה שלילית בצבור? ידוע לי. זוהי דעה מטעית. בית עבוט הוא מוסד המחנך את העם; הוא מלמד שתי אמתות חשובות: הראשונה – שקמים חפצים בעלי ערך רב ואחרים חסרי כל ערך; השנייה – שקל מאוד ללנות כסף, אף קשה מאוד להחזירו. העבודה שבני האדם אינם יודעים לנצל את ההשכלה שבית המשפון מעניק להם – הפדגוג המחנך – אינה אשמתנו. מה הם בסך הכל טבעת, סכה, עגיל? קשטים נוצצים של בני פטגוניה מה הם בסך הכל טרקליו, אשה יפה וטפשה, שמלת מוסליו, משורר אוירה, סחלב? קשטים יקרים ונבובים. האנשים מחזיקים בהם, אחרי שנקנו בכסף רב, מתהדרים בהם ומתקשרים אל הקשטים הללו, עד שבא יום והם מביאים אותם אלינו כדי להנכח שבסך הכל היו אלה צעצועים שבלעדיהם אפלו קל יותר לחיות. אותו דבר תהילה, הוקרה, כבוד, קשרים בעולם, מדליות ועטורים. גלויי הערצה, קידות ושדוכים מיוחדים. ואתה, אדוני, שמשפנת כבר שתי גרוטאות מזנה, למה אתה בא עכשו עם מעיל? מדוע אתה מרמה את עצמך שתוכל לפדותו, למה לא סדרת את חיך בצורה כזאת שלא תאלץ למשפון חפצים שיש לך בהם צרך אמיתי? הוצאות ואשראי – נבונים – בהם טמון עשרו ועתידו של העם.

הוא כבד אותי בסיגריה והמשיך.

– בית עבוט הוא דרך חיים, אדוני היקר. את מה שתמשפון פעם אחת כבר לא תוכל לפדות. לכל אדם צעיר יש אוצר שלם של אידיאלים והוא ממשפון, ממשפון, ממשפון אותם לאט לאט – רק

בְּדֵי לְחִיּוֹת. הוּא מִתְחִיל בְּאִידֵאָלִים שֶׁהוּא אֵינוֹ קְשׁוּר אֲלֵיהֶם בְּמִיחָד, שְׂאִינֶם בְּבַחֲנֵינָת מוֹרְשֵׁת יִקְרָה עֲבוּרוֹ, וְאַחֲרָכֶּךָ... תְּמוּרֵת נוֹחִיּוֹת, רְגוּשִׁים רְגַעִיִּים, שְׂמָחוֹת קִטְנוֹת וְנִצְחוֹנוֹת בְּמִשְׁרָד – הוּא מִמְשָׁכֵן יִשְׂרָאֵל, מִדּוֹת טוֹבוֹת, כְּבוֹד, יִקְרָה – הֵכֵל. תְּחִלָּה הוּא עוֹמֵד בְּתִשְׁלוּמֵי הָרַבִּית, אַחֲרָכֶּךָ הוּא מִפְּגֵר בְּתִשְׁלוּמִים – לְבִסּוֹף הַמְשָׁכוֹן הוֹלֵךְ לְמִכְרָה פּוֹמְבִית וְהֵנָּה רֹכֵשׁ אֶת הַיִּקְרָה אֵיזָה נוֹשֵׁף נֶשֶׁף, הַיִּכּוֹל לְהַרְשׁוֹת זֹאת לְעַצְמוֹ; אִמָּץ לֵב אֲזַרְחִי קוֹנָה לְעַצְמוֹ בְּנִקְאִיסְפָסָר, וְהֵכֵל חוֹזֵר עַל עַצְמוֹ שׁוֹב וְשׁוֹב... וְהָעַם מִמְשָׁכֵן אֶת הָאִידֵאָלִים שְׁלוֹ... בֵּית עֲבוֹט הוּא נִקְדַּת תַּצְפִּית חֲבָרֵתִית יוֹצֵאת מִן הַכֵּל.

הוּא הַצִּיץ בְּפִנְקֵס הָרְשׁוּם שְׁלוֹ, יָצָא לְחֹדֶר הַסְּמוּךְ וְהִבִּיא שְׁנֵי חֲפָצִים קִטְנִים.

– אֵתְהָ רֹאָה, אֲדוֹנִי, אֵת הַצֵּלָב הַקָּטָן הַזֶּה? בְּפִעַם הָרֵאשׁוֹנָה מִשְׁכְּנָה אוֹתוֹ אִשָּׁה בּוֹכִיָּה שֶׁהִיְתָה שְׂרוּיָה בְּאֵל. הִיא פָּדְתָה אוֹתוֹ. אַחֲרֵי עֶשְׂרִים שָׁנָה מִשְׁכְּנָה אוֹתוֹ בְּחוֹר צְעִיר וְלֹא שָׁלֵם אֶפְלוֹ אֶת הַתְּשׁוּלוּם הָרֵאשׁוֹן. מְכַרְנוּ אֶת הַצֵּלָב. כְּעֵבֶר שֵׁשׁ שָׁנִים הִבִּיאָה אוֹתוֹ שׁוֹב נַעֲרָה עֲצוּבָה מְאוּד עִם תֵּינוֹק בְּזָרוּעוֹתֶיהָ... אֵתְהָ רֹאָה, אֲדוֹנִי, אֵת טִבְעַת הַחוֹתֶם הַזֹּאת? גַּם אוֹתָהּ מִשְׁכְּנָנוּ פְּעַמִּים, תְּחִלָּה הָאֵב וְאַחֲרָכֶּךָ בְּנוֹ. בְּעוֹד שְׁבוּעַ תִּהְיֶה מְכִרָה פּוֹמְבִית: שׁוֹב יִקְנֶה אוֹתוֹ מִיִּשְׁהוֹ וְשׁוֹב מִיִּשְׁהוֹ יָבִיא... אֵתְהָ מִתְפַּלֵּא, אֲדוֹנִי, שְׂאֵנִי זֹכֵר אֶת סְפוּרֵיהֶם שֶׁל שְׁנֵי הַחֲפָצִים הָאֵלֶּה? בְּזֶה בְּדִיוֹק הָעֲנִין: הֵכֵל מְעַנֵּן אוֹתִי, מְסַקֵּרוֹ, מְרַתֵּק. – מִפְּנֵי שְׂאֵנִי מְעִרִיךְ – יָצוּר חוֹשֵׁב וְלֹא מְכַוֵּנָה חֲסֵרֵת חַיִּים, מִפְּנֵי שְׂאֵנִי מְעִרִיךְ אֲפֹן... אֵנִי מְכִיר כָּל אֶדָם שֶׁנִּכְנַס אֵלָי, אֵנִי יוֹדֵעַ מָה הוּא מְבִיא, מְדוּעַ הוּא מִמְשָׁכֵן, כְּמָה פְּעַמִּים יִשְׁלֵם אֶת הָרַבִּית, כִּיצַד הִגִּיעַ לְבַעֲלוֹת עַל הַחֲפָץ הַזֶּה, מָה יִקְרָה לוֹ – אֵנִי יוֹדֵעַ הֵכֵל, וְהֵכֵל מְעַנֵּן אוֹתִי וּמְשׁוּם כֶּךָ הַחַיִּים שְׁלֵי אֵינֶם חֲדָגוֹנִיִּים, וְהָעִסוּק שְׁלֵי – לֹא מִשְׁעַמֵּם.

שְׂכַחְתִּי, שְׂמַעְרִיךְ הַמְשָׁכוֹנוֹת אֲמוּר לְחִיּוֹת גְּבוּר הָרוֹמָן שְׁלֵי. הַקְּשָׁבְתִי בְּתַדְהֵמָה.

– כָּל אֶדָם הוּא מְעִרִיךְ מִשְׁכּוֹנוֹת, אֵלֶּא שְׂאֵחָד מְעִרִיךְ גְּרוּעַ, וְאֵחָד מְעִרִיךְ טוֹב. אֵתְהָ, אֲדוֹנִי, אֵינְךָ מְעִרִיךְ אֲנָשִׁים, מַצְבִּים? הֲאֵם אֵינְךָ אוֹמֵד אֶת עֶרְכּוֹ הַמוֹסְרִי וְהָאֵינְטֵלֵקְטוֹאֲלִי שֶׁל כָּל אֶדָם? הֲאֵם אֵינְךָ אוֹמֵד אֶת עֶרְכּוֹ לְחִבְרָה וְלֶךָ עֲצָמָךְ? אֲנַחְנוּ אוֹמְדִים לִפִּי, כְּשֶׁרוֹן, רְגָשׁוֹת, מְאֻמָּצִים, אִידֵאָלִים, חֻקִּים, שְׂאִיפּוֹת – הֵכֵל – הֵכֵל. כָּל אֶדָם הִיָּה צָרִיךְ לְחִיּוֹת בְּמִשְׁרָד שְׁנִים אֶחָדוֹת מְעִרִיךְ בְּבֵית עֲבוֹט; הַחֲעֲרָה הִיְתָה צָרִיכָה לְחִיּוֹת מְקֻצוּעַ שְׂמֵלֵמְדִים בְּבֵית־סֵפֶר – לֹלֵא יִדְעֵתוּ אֵי־אֲפָשֶׁר לְחִיּוֹת אֶדָם נְבוֹן אוֹ מוֹעִיל... אֲלֵמְלֵא הִיְתִי רִנָּה זָקוֹן, וְלוֹ הִיוּ לִי בָנִים, הִיְתִי מְנַחֵל לָהֶם לְהֵט כְּזֶה לְמִקְצוּעַ שְׁלֵי שְׂכָלֵם הִיוּ נַעֲשִׂים מְעִרִיכִים בְּבֵיתִי עֲבוֹט. אֵתְהָ מִתְפַּלֵּא, אֲדוֹנִי, שְׂאֵנִי מְרַצָּה מְגוֹרְלִי, וְשְׂאֵנִי תְּמִיד מְחִיךְ... אֲדוֹנִי הַיִּקְרָה, אֵנִי מְכִיר אֶת עֶרְךָ הַחַיִּים וְאֶת עֶרְכֵם שֶׁל בְּנֵי הָאֶדָם וְאֵנִי יוֹדֵעַ לְסַלַּח לָהֶם עַל טְעוּיּוֹתֵיהֶם, לְאָהֵב אֶת מְאֻמָּצֵיהֶם. כְּמָה פְּעַמִּים בָּא מִיִּשְׁהוֹ עִם אֶחָד מִתְּשׁוּלוּמֵי הָרַבִּית וְאֵנִי חוֹשֵׁב לְעַצְמִי: "מִסְכּוֹן שְׂכָמוֹתָךְ, לְמָה אֵתְהָ מְשַׁלָּה אֶת עֲצָמָךְ, לְשֵׁם מָה? לֹא תִפְדָּה, אֵף פְּעַם לֹא תִפְדָּה אֶת הַמְשָׁכוֹן שְׁלֶךָ". גַּם אֵתְהָ, אֲדוֹנִי, לֹא תִפְדָּה אֶת שְׁעוֹנְךָ, שְׂקִבְלֶת בְּאֵיזָה אַרְוַע חֲגִיגֵי בְּחִיף, לֹא אֶת הַמְזַכְרָת – הַטִּבְעַת, וְעוֹד תִּשְׁאִיר הַרְבֵּה – הַרְבֵּה מְחִיךְ בְּבֵית הָעֲבוֹט. הִרִי אֵתְהָ פוֹלְגִי.

– וּמֵאֵין אֵתְהָ יוֹדֵעַ אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲדוֹנִי? – שְׂאֵלְתִי בְּשִׂיא הַתְּדָהֵמָה.

הוּא חִנֵּף בְּרֶךְ.

מִיִּשְׁהוֹ נִכְנַס. הוּא הוֹשִׁיט לִי אֶת יָדוֹ לְשָׁלוֹם...

אֵנִי מְזַכֵּר עֲכָשׁוֹ בְּמִתְפַּנֵּן, שְׂאֵז גְּרֵתִי בְּפָרִיס, וּמָה שְׂמִסְתִּבֵּר מִכֶּךָ – שְׂהַמְעִרִיךְ הִיָּה צָרְפְּתִי.

חֲזַרְתִּי לְמוֹלְדְתִי.

רֵאִיתִי טְכְנָאִים רַבִּים, עוֹרְכֵי־דִין, רוֹפְאִים, מוֹרִים, סוֹחְרִים, וְסוֹפְרִים – כְּמַעַט כָּל אֶחָד קִלַּל אֶת מְקֻצוּעוֹ, הַתְּלוּנָן, רֶטוֹן, הַתְּרַעַם וְהַתִּינְסֵר.

תְּחִלָּה הִתְעַלְמַתִּי מִן הַתּוֹפְעָה הַמּוֹזָרָה. אֲבָל אַחֲרֵי זְמַן מָה הִתְחַלְתִּי לְהַשְׁוֹתֵם עִם מְעִרִיךְ בֵּית הָעֲבוֹט בְּפָרִיס.

בְּעֵלֵי מְקֻצוּעוֹת הַמְכֻנָּים חֲפָשִׁים, אֲנָשִׁים שֶׁפְּעִילוֹתָם הַתְּפָרְסָה עַל־פְּנֵי תְּחוּם רַחֵב – לֹא יָדְעוּ לְהַצִּית

ישראל קורצ'ק אינשטיטוט
 اسرائيل تقرا كورنشاك

בתוכם ולו זיק קטן של התלהבות למקצועם – מכונות חסרות חיים שבתגובה לקבלת תשלום
 פלטו מתוכם אמנם לא קפסות ספריות, כמו האוטומטים, אלא מרשם, ספר, עצה בענייני חק,
 תכנית תרשים להקמת בית. ואף לא שמץ של השראה, טפוי! לפחות קצת התלהבות, טפוי!
 לפחות הנאה הונגת, טפוי! לפחות ישר מקצועי!... אוי, האם לא הרחקתי לכת... בהתגרות ללא
 פשרות בכל העולם ולהפוך בני אדם רבים לאויבי. כבר משפנתי את חיי בבית העבוט, אף-על-פי
 שאני עדין עומד בתשלומי הרבית – אולי אפדה אותם יום אחד.

אינני רוצה לטעון, שהקדמה אצלנו זוהלת במהירות של רכבת במסלה הויסלאית, משום שאין
 אצלנו אהבת מקצוע או בכלל רצון לעבד – מפני שמשפנתי כבר בבית העבוט של החיים את כל
 האמירות המחלטות. איך שלא יהיה, אני מתחסס בחשדנות אל העובדים הרבים המדברים באנחה
 כבדה על עבודתם. למרות שזה לא מחיב אף אחד לשום דבר.

דָרָך אגב – אני מכיר מחלק עתוננים אחד המאהב במקצועו: הוא מאשר. הייתי מעדיף להיות הוא,
 ולא אני עצמי.

